

Umumta'lim maktablarida musiqa ta'limining ahamiyati

Ro'zaxon Alisher qizi Mirzakarimova
Farg'ona davlat universiteti

Annotatsiya: Ushbu maqolada umumta'lim maktablarida musiqa ta'limining ahamiyati hamda uning maqsad va vazifalari haqida muhokama qilinadi va bu borada kerakli tavsiyalar beriladi

Kalit so'zlar: musiqa, psixologik vazifa, ijodiy tafakkur, maqsad, ta'lim, madaniyat

The importance of music education in secondary schools

Rozakhan Alisher kizi Mirzakarimova
Fergana State University

Abstract: This article discusses the importance of music education in secondary schools and its goals and objectives, and gives the necessary recommendations in this regard.

Keywords: music, psychological task, creative thinking, purpose, education, culture

KIRISH. O'qituvchining yuqori darajadagi psixologik savodi va madaniyati o'quv tarbiyaviy ishlar jarayonida barcha turdagi psixologik vazifalarni samarali amalga oshirishga yordam beradi. Shuning uchun o'quvchilar musiqiy madaniyatini shakllantirish barcha musiqiy faoliyatlar jarayonida o'quvchilarni diqqatini to'plash, ularning ham aqliy ham hissiy idrok etishini tashkil etish, xotirasini, ijodiy taffakurini rivojlantirish, ularning aqliy, irodaviy va boshqa xususiyatlarini shakllantirish kabi psixologik jarayonlardan samarali foydalanishga bevosita bog'liqdir.

Umumiy o'rta ta'limda o'rgatilayotgan har bir fanning maqsad va vazifalari belgilab qo'yilgan. Asosan amaliy faoliyat bilan uzviy bog'liq bo'lgan musiqa madaniyati fanining ham o'z maqsad, vazifalari bo'lib, musiqa o'qituvchisidan yuksak kasbiy mahoratni talab etadi, shu bilan birga umumta'lim maktablarida musiqa madaniyati fanini o'qitishdan ko'zlangan asosiy maqsad o'quvchilarning ma'naviy, badiiy va axloqiy madaniyatini, milliy g'urur hamda vatanparvarlik tuyg'usini shakllantirish, tafakkurini kengaytirish, bolalardagi ijodiy mahorat, nafasat va badiiy didni o'stirish hamda tashabbuskorlikni tarbiyalashdan iboratdir. "Musiqa

madaniyatini o'quvchilar ongida shakllantirish asnosida fan o'z oldiga bir necha vazifalarni qo'yadi:

- O'quvchilarga berilayotgan musiqiy ta'lim-tarbiyani hayotga bog'lab olib borish;
- O'quvchilarda musiqa san'atiga mehr, qiziqishni o'stirish;
- O'quvchilarda musiqiy-badiiy didni va musiqa faoliyatlariga ehtiyojini rivojlantirish;
- Musiqa haqida bilim, malakalar doirasini tarkib toptirish;
- Iqtidorli o'quvchilarning musiqiy rivojlanishi uchun sharoit yaratib berish;
- Musiqiy faoliyatlar jarayonida badiiy-ijodkorlik his-tuyg'ularini rivojlantirish;
- Musiqiy asarlarning badiiy-g'oyaviy mazmuni vositasida o'quvchilarda axloqiy-estetik qarashlarni tarbiyalash.

ADABIYOTLAR TAHLILI. Hozirgi vaqtda musiqa darsiga qo'yiladigan talablar quyidagilardan iborat:

1. Darsda tarbiya ishlarini olib borish, rivojlantirish va tarbiyalash, funksiyalarini kompleks tarzda amalga oshirilishini nazarda tutadi. Dars bolaning bilimlarini oshiradi, vokal-xor malakalarini rivojlantiradi, axloqiy estetik fazilatlarini mexnatga munosabatini shakllantiradi.

2. Musiqa darslarida tarbiyaviy ishlarning o'tilishi shakliga ko'ra qat'iy bir sistema bo'yicha olib boriladi. Musiqiy faoliyat turlari o'zaro bir-biri bilan bog'langan bo'lishi, biridan keyin ikkinchisiga o'tishi kerak.

3. Tarbiyaviy ishlar ham dars o'qitish tamoyillariga muvofiq bo'ladi. U tarbiyaviy ta'sir o'tkazadi. Ilmiy tushunish uchun qulay hisoblanadi

4. Musiqa darsi mazmuni o'quv dasturiga muvofiq bo'lib, u boshqa darslar sistemasidagi bo'g'inlarni qamrab oladi.

Demak, musiqa ta'limining oliy maqsadi: "musiqani idrok eta oladigan, yetuk, barkamol, madaniyatli, nafaqat o'z milliy an'alarini, balki boshqa millatlar madaniyatidan boxabar va bu an'ana, madaniyatlarini xurmat qiladigan qilib voyaga yetkazishdan iboratdir. Yuqoridagi kabi jihatlarni bolalarda shakllantirishda pedagog asosiy rol o'ynashini hisobga olsak, bo'lajak musiqa o'qituvchilarini tayyorlash musiqa madaniyati fanlarining sifat ko'rsatkichini belgilab berishini anglash qiyin emas. O'qituvchining kasbiy jihatdan shakllanishi oliy ta'limda kasbiy ta'lim olish jarayonidan boshlanadi.

MUHOKAMA. Pedagogika oliy dargohlarining fan dasturlari mazmuni bo'lajak o'qituvchilarga kasb bo'yicha bilimlar berish, pedagog faoliyat sirlarini o'rgatish va talabalarda ko'nikma hosil qilishga qaratilgan. Yuqorida qayd etilgan vazifalarni bajarishda bo'lajak musiqa o'qituvchilarining kasbiy va pedagogik mahoratini shakllantirishga ahamiyat berish zarur. Zero o'qituvchi "pedagoglik kasbiga doir bilimlarni, ya'ni psixologik, pedagogik malaka va mahoratni, ilmiy-nazariy va amaliy

bilimlarni puxta egallagan bo'lishi" zarur. O'qituvchining kasbiy va pedagogik mahorati deganda ustuvor ijtimoiy-siyosiy, umumilliy, maxsus, psixologik-pedagogik va kasbiy-metodik bilim va ko'nikmalar tizimi asosida olingan kasbiy faoliyatini amalga oshirish qobiliyati tushuniladi. Mahorat - bu "ishni muvaffaqiyatli bajarish uchun zarur bo'lgan shaxsning shaxsiy xususiyatlari kombinatsiyasidir" Pedagogik mahorat tushunchasiga esa hozirgi zamon psixologiya va pedagogikasida turlicha ta'rif beriladi. "Pedagogik mahoratga ega mutaxassis bu - o'z kasbining mohir ustasi bo'lgan, yuksak darajada madaniyatli, o'z fanini chuqur biladigan, yondosh fanlar sohalarini yaxshi tahlil eta oladigan, tarbiyalash va o'qitish uslubiyatini mukammal egallagan mutaxassis"dir. Pedagogik mahorat tushunchasi quyidagicha izohlanadi:

- Madaniyatning yuqori darajasi, bilimdonlikning yuqori ko'rsatkichi;
- O'z faniga doir mukammal bilimlar sohibi;
- Pedagogika va psixologiya oid bilimlarni ham puxta o'zlashtirib, o'z kasbiy faoliyatida ularni ishlata oladigan shaxs;
- O'quv va tarbiyaviy ishlar uslubiyatini mukammal biladigan pedagog.

Bo'lajak musiqa o'qituvchisining pedagogik mahorati turli ko'nikmalarga egalik bilan yanada oshib boradi. Ya'ni musiqa o'qituvchida shakllanishi zarur bo'lgan quyidagi ko'nikmalarni tavsiflash orqali uning shakllanish jarayonini, pedagogik mahoratga erishish bosqichlarini yanada teranroq anglaymiz: Birinchidan, u professional tarzdagi tashkiliy qobiliyatlar: pedagog sifatida har doim o'zini tahlil etib borish, bolalar faoliyati ustidan tezkor nazoratni ta'minlash, bolalarning pedagogik ta'sirga bo'lgan munosabatini hisobga olgan holda, o'z vaqtida o'quvchini yo'naltirish va berilgan pedagogik vazifalarni to'g'rilashni oqilona amalga oshirish, belgilangan vazifalarga erishish uchun ko'rsatmalarni bajarish, bolalar o'rtasidagi munosabatlarni tartibga solish, bolalarning muvaffaqiyatlari va yutuqlarini hisobga olgan holda faoliyatni rag'batlantirish, dars, o'zlashtirishdagi talablarning eng optimal shaklini topish va ularni bolalarning individual xususiyatlariga va muayyan pedagogik sharoitlarga qarab o'zgartirish, vazifalarni aniq, qisqa va oson tushuntirish kabilar. Ikkinchidan, tahliliy qobiliyatlar: olingan natijalarni dastlabki ma'lumotlar va qo'yilgan pedagogik vazifalar bilan solishtirganda tahlil qilish, musiqiy faoliyatdagi yutuq va kamchiliklarning mohiyatini tahlil qilish, erishilgan natijalarni tahlil qilish asosida o'z tajribasini pedagogik nazariya bilan bog'lash, pedagogik vazifalarni ilgari surish va asoslash. Pedagog "o'z faoliyatini doimo tahlil qilib, unga nisbatan tanqidiy munosabatda bo'lish" zarur. Uchinchidan, muloqot qobiliyatlari: musiqa o'qituvchisi bolalar va ularning ota-onalari bilan munosabatlar o'rnatadi, bolalarni axloqiy, estetik jihatdan tarbiyalaydi, har bir bolaga individual yondashishni ta'minlaydi. Zero, musiqiy va tarbiyaviy faoliyatning asosi muloqotdir. Bolalar bilan muloqot qilish qobiliyati ularga muhabbatsiz rivojlanmaydi. Jamoadagi munosabatlar ko'p jihatdan tarbiya, ta'lim va o'qitishdagi muvaffaqiyatni belgilaydi. Bu o'qituvchining muloqot

qobiliyatining mazmuni va ahamiyatini belgilaydi. To'rtinchidan, loyihalash qobiliyatlari: pedagogik faoliyat natijalarini loyihalash qobiliyati, ularni amalga oshirish yo'llarini rejalashtirish, har bir bolaning va guruhning musiqa fanini o'zlashtirishini loyihalash, tarbiya va ta'lim natijalarini, bolalarni musiqiy tarbiyalash va o'qitishda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan qiyinchiliklarni oldindan ko'ra bilish, aniq vazifalarni ajratib ko'rsatish va shakllantirish.

XULOSA. Yuqoridagilarni umumlashtirgan holda shuni ta'kidlaymizki, bo'lajak musiqa o'qituvchisining pedagogik faoliyati - bu maxsus bilim, ko'nikma va malakalar, tashkilotchilik qobiliyatiga egalik, kasbiy tayyorgarlikning yuqori darajasi, kasbda o'z-o'zini anglash, doimiy o'z-o'zini takomillashtirish, muloqot qilish va har bir bolaga to'g'ri yondashuvni topish qobiliyatlarini namoyon qilishdir. Bu uning ijodiga bo'lgan ulkan qiziqish, o'z oldida turgan vazifasini tushunish, san'atdagi o'rni, yuksak shaxsiy madaniyati va kasbiy ishtiyoqi orqali yo'lga qo'yiladigan pedagog sifatidagi kelajagi hisoblanadi. Biz pedagogik mahoratning asosiy tarkibiy qismlarini o'rganar ekanmiz, yuqoridagi barcha jihatlar musiqa o'qituvchisining kasbiy faoliyatiga to'liq taalluqli ekanligiga amin bo'lamiz. Musiqa o'qituvchisida pedagogik mahoratni shakllantirish shaxs madaniyatiga, o'sib borayotgan shaxsning o'z vaqtida va to'liq ijtimoiylashuviga hissa qo'shishga, bolani ma'naviy, axloqiy va estetik jihatdan tarbiyalashga qaratilgandir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017 yil 15 martdagi "Umumiy o'rta ta'lim to'g'risida nizomni tasdiqlash to'g'risida"gi №140-sonli Qarori.
2. Dilorom Xamdamova "MUSIQA O'QITUVCHISINIG VAZIFALARI" Academic Research in Educational Sciences VOLUME 2 | ISSUE 10 | 2021
3. Rashid Toshqulovich Primov, Javohir Sodiqxo'ja o'g'li Qayumov MUSIQA O'QITUVCHISI VA UNING KASBIY MAHORATI. ACADEMIC RESEARCH IN EDUCATIONAL SCIENCES VOLUME 1 | ISSUE 4 | 2020
4. Iminova, D. N. (2021). MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTI VA MAKTAB O'RTASIDAGI HAMKORLIKNING AHAMIYATI. Science and Education, 2(1), 301-303.
5. Iminova, Dilnoza. "MAKTABGA TAYYORLOV GURUHLARIDA BOLALARNI BILISH JARAYONLARINI TAKOMILLASHTIRISH." Models and methods in modern science 1.17 (2022): 54-56.
6. Abduraxmonova S. Sh. (2021). THE IMPORTANCE OF PRESCHOOL LITERATURE FOR CHILDREN OF PRESCHOOL EDUCATION. European Scholar Journal, 2(4), 447-449.